

МОЋ ЛЕКСИКЕ МЕДИЈСКОГ ДИСКУРСА У КРЕИРАЊУ И УЧВРШЋИВАЊУ СТАВОВА ПРЕМА МАЊИНСКИМ ГРУПАМА (НА ПРИМЕРУ ВЕРБАЛНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ЛГБТ ОСОБА)¹

У раду се са лексичко-семантичког и лингвокултуролошког аспекта анализирају погрдни називи за ЛГБТ особе, с посебним освртом на пејоративе којима се реферише на мушке особе хомосексуалне оријентације у српском језику. Затим се, кроз анализу јавног дискурса о овој мањинској групи – како кроз проучавање новинских текстова и званичних саопштења друштвених актера у медијима, тако и кроз сагледавање лексичких обележја комуникације међу корисницима друштвених мрежа о овој теми – показују различити нивои вербалне дискриминације којој су ЛГБТ особе у Србији изложене. Циљ је да се, на примеру експресивне лексике која је заступљена у јавном дискурсу и реферише на припаднике ове мањинске скупине, покаже моћ медија у креирању и учвршћивању идеолошких и дискриминаторних ставова у друштву.

Кључне речи: пејоратив, лексика, вербална дискриминација, ЛГБТ популација, српски језик

1. Уводна разматрања. Предмет и циљеви истраживања

О проблему дискриминације² ЛГБТ особа, као мањинске друштвене групе у погледу сексуалне оријентације у Србији, објављено је више десетина радова из области социологије, политикологије, људских и мањинских права, а спроводе се и истраживања која се тичу психолошког развоја и психотерапије ЛГБТ особа које су погођене дискриминаторним, хомофобичним ставовима, вербалним насиљем и др. видовима стигматизације (исп. Коковић, Д., Лазар,

¹ Овај рад финансирало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије према Уговору број 451-03-47/2023-01 који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ. Истраживање у раду је изведено у Одсеку за истраживања савременог српског језика и израду Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ Института за српски језик САНУ.

² Под дискриминацијом се подразумева неоправдано прављење разлика и неједнако поступање друштва или појединаца према другим појединцима или групама које се разликују по неким личним обележјима (етничкој припадности, конфесији, раси, инвалидитету, полу или родном идентитету, сексуалној оријентацији), услед чега се особе доводе у неповољан друштвени положај (Dobrić-Brankov, 2012: 62). Дискриминаторно понашање проистиче из предрасуда и стереотипа који се везују за носиоце неких од поменутих својстава, а почивају на погрешним колективним уверењима, устаљеним и ирационалним, неутемељеним ставовима о различитим друштвеним групама, које је најчешће тешко превазићи.

Ж. 2004; Јовановић М. 2005; 2008; Jovanović, М. 2013; 2016; Milinkov S., Pavkov K., 2014; Stanarević S., Rokvić V. 2014; Dobrić-Brankov 2012, Isaković M., Lazar Ž. 2016). Уочено је у овим истраживањима да се дискриминација ЛГБТ особа одвија као формална (у оквиру државних и других институција – здравство, просвета, сектор безбедности и др.), структурална (упркос постојању свих правних оквира и законске регулативе за поштовање права мањинске групе, друштвени контекст је такав да се правне норме у пракси не спроводе и долази до дискриминаторних поступака услед политичке културе, традиционалистичких вредности, религијског и историјског наслеђа и сл.) и неформална дискриминација (сусретање ЛГБТ особа са предрасудама, стереотипима, узнемиравањем и понижавањем у свакодневном животу) (Isaković M., Lazar Ž. 2016: 397; 409). Како констатују Станаревић и Роквић (2014: 357–358), у Србији је дискриминација на основу сексуалне оријентације веома раширена, а у њеној основи лежи стереотипно поимање родног идентитета и пола, хомофобични ставови и предрасуде према хомосексуалној мањини, погрешно уверење да је хомосексуалност болест³ тј. сексуална девијација или пак да је посредни појава која је наметнута од стране прозападних структура односно невладиних организација. У већем броју радова и студија посвећена је посебна пажња ставовима Српске православне цркве према ЛГБТ особама (исп. нпр. Jovanović 2013, 2022). Кроз квалитативну анализу садржаја и аргументације званичних саопштења и изјава црквених лица – православних свештеника, архијереја, владика, патријарха – показано је да у континуитету од преко две деценије у српском друштву постоји дискурс верске осуде хомосексуалности (Jovanović 2022: 428–431; 438–444). С тим у вези, поједини аутори у својим истраживањима усредсређују се и на испитивање односа између сексуалности и религиозности и указују на проблем идентитета религиозних нехетеросексуалних особа у Србији (исп. нпр. Jovanović 2008, 2014, 2016).

Имајући у виду резултате прегледаних студија које указују на дискриминаторно опхођење према припадницима ЛГБТ групе у различитим сегментима друштвеног живота, као и примере у којима долази до изражаја формална и неформална дискриминација, можемо констатовати да се стигматизација и етикетање, превасходно хомосексуалне мањине, у великој мери манифестују и у домену језика и комуникације. Премда су се истраживачи, махом социолози, дотицали у својим студијама вербалних аспеката дискриминације припадника ЛГБТ групе, у нашој научној средини изостаје свеобухватно језичко истраживање посвећено овој теми. У неколиким истраживањима посвећеним лексичкој пејорацији, бавећи се лексемама погрдног значења у именовању човека у српском језику, посветили смо пажњу и пејоративним називима за особе на основу сексуалне оријентације (Јовановић 2014, 2018, 2021). Овом питању и прикупљеној грађи приступили смо са лексичко-семантичког, дериватолош-

³ Т. Добрић-Бранков (2012: 35) наводи податак из истраживања које је спровео ЦЕСИД у склопу једног пројекта о антидискриминаторном законодавству да се чак 70% анкетираних испитаника сложило с тврдњом да је хомосексуалност болест иако је Светска здравствена организација још 1990. године престала ову појаву да третира на тај начин.

ког и лингвокултуролошког аспекта и утврдили да у речничком фонду нашег језика постоје егзактни лексички показатељи стереотипне перцепције полова и сексуалности, као и да се проучавањем лексике у овој сфери могу уочити неке црте језичке личности српског језика. На основу великог броја блискозначних погрдних назива за хомосексуалце, могли смо, већ на основу описних и жаргонских речника, закључити да се у српском друштву и националној култури као посебно негативна особина оцењује сексуална склоност према истом полу (Јовановић 2018: 291). У овом раду проверићемо неке од закључака из домена лексикологије и творбено-лексичке семантике, који су изнети у ранијим анализама пејоратива, али ћемо проблему стигматизације ЛГБТ особа приступити и из шире, социолингвистичке, перспективе, као и из угла критичке анализе дискурса, са посебним освртом на идеолошку улогу медија. Полазимо од идеје да медијски текст, наслов новинског чланка или насловне странице дневних листова не служе само да пренесу информацију од пошиљаоца ка примаоцу већ и да репрезентују, подстичу и одржавају, па унеколико и креирају одређене идеолошке и културне конструкте у датим друштвеним околностима. Лексички јавног дискурса, али и ширим комуникативним целинама које анализирамо, приступамо имајући у виду три димензије сваког медијског комуникативног догађаја, о којима говори Н. Ферклаф (Fairclough, N. 1995: 57–62), а то су *текст*, *дискурзивне праксе* и *друштвено-културне праксе*. Прва два нивоа тичу се превасходно лингвистичке анализе, а трећи укључује шири ситуациони контекст у коме се реализује језик – институционални оквир у коме је смештен одређени комуникативни догађај, као и свеобухватнији друштвено-културни контекст који подразумева политичко-идеолошки план, те питања колективних и идентитетских вредности.

Анализи приступамо полазећи од неколиких хипотеза, и то творбено-семантичких, с једне стране, односно лингвокултуролошких и социолошких, с друге стране. Претпостављамо да ћемо међу погрдним називима којима се именују мушке особе хомосексуалне оријентације регистровати највише изведеница добијених у процесу суфиксације, као и да ће у великом броју случајева творбена основа суфиксалних деривата бити добијена од лексема којима се примарно само именује истополна оријентација (*недер*, *геј*), али и од лексема којима се именују делови тела (називи за задњицу, гениталије и сл.). Такође, имајући у виду резултате до којих смо дошли истраживањем лексичке пејорације на ширем корпусу, претпостављамо да ће се као нарочито продуктивни творбени модели и суфикси који учествују у деривацији пејоратива у сфери 'хомосексуалност' показати они форманти и процеси који су својствени жаргону. Коначно, узимајући у обзир наша ранија проучавања погрдне номинације ЛГБТ особа, те социолошку литературу посвећену овом проблему, полазимо од хипотезе да ће дискриминаторни ставови према овој мањинској друштвеној групи посебно доћи до изражаја у дискурсу званичника Српске православне цркве, као и представника десничарских политичких субјеката у Србији.

2. Лексичко-семантичка анализа – пејоративи у именовану ЛГБТ особа

Различити видови дискриминације, изопштавања и омаловажавања мањинских друштвених група (на основу етничке или верске припадности, пола, социјалног статуса и др.), који су присутни у српском друштву и националној култури, те са којима се махом сусрећемо у неформалној, али све чешће и у јавној комуникацији и језику медија – манифестују се и на плану лексике српског језика. Вишегодишње проучавање лексема погрдног значења којима се у савременом српском језику именује и квалификује човек мотивисало нас је да у једном посебном истраживању сублимирамо резултате неких лексичко-семантичких и дериватолошких анализа пејорације у лексичком систему српског језика и да их допунимо, с једне стране, лингвокултуролошким увидима, које пејоративи у сфери човек пружају о колективном систему вредности говорника српског језика и, с друге стране, да их сагледамо из угла социолошких теорија о утицају медија и моћи медијског дискурса и друштвених мрежа на креирање и учвршћивање дискриминаторних ставова у једној друштвено-културној заједници. Под *пејоративом* у сфери човек подразумевамо сваку лексему погрдног значења којом се именује и квалификује човек а која има негативну експресивно-емоционално-вредносну конотацију. У семантичком пољу ХОМОСЕКСУАЛНОСТИ којим се бавимо у овом и ранијим истраживањима посредни су номинационе јединице чију денотацију чини архисема 'особа', сема пола и једна диференцијална структурна компонента која носи информацију о реалним карактеристикама особе која је предмет номинације (у овом случају о њеној сексуалној оријентацији). До оваквог појмовно-терминолошког одређења јединица погрдне номинације којима се реферише на човека дошли смо након обухватне лексичко-семантичке и дериватолошке анализе погрдних назива за људе у српском језику на великом корпусу, као и увида у сербокроатистичке појмовнике лингвистичких термина, у којима се пејоратив доследно третира као суфиксална изведеница субјективне оцене. Творбено-семантичка анализа коју смо спровели у неколиким истраживањима показала је мањкавост оваквог описа, јер је утврђено да је пејорација једнако уобичајено резултат семантичке колико и афиксалне деривације (Јовановић, 2021: 131–132).

У овом делу рада указаћемо на лексичка средства којима се постиже пејорација у номинацији и апострофирању ЛГБТ особа, која у комуникативном чину има експресивну и евалутивну функцију и одраз је не само индивидуалног става говорника него и различитих колективних (националних) културних стереотипа. Анализом ће бити обухваћени пејоративи који се употребљавају у именовану и дисфемизацији представника хомосексуалне групе, а намера нам је да покажемо како избор оваквих лексема као средстава номинације у јавном дискурсу – било да су забележени у новинским текстовима, у штампаним и електронским медијима, у јавној дискусији на друштвеним мрежама и сл. – доприноси дискриминацији ове мањинске скупине и етикетирању њених чланова.

2.1. Корпус за лексичко-семантичку анализу

Корпус на коме је засновано ово истраживање формиран је у неколико фаза, а разнородна грађа прикупљана је према различитим критеријумима и методолошким приступима, те класификована и анализирана најпре са творбе-но-семантичког и лингвокултуролошког аспеката, а затим из перспективе критичке анализе дискурса. Грађу на којој је спроведен први део лексичке анализе у овом раду ексцерпирамо континуирано од 2014. године, и то из двају типова извора, са циљем да добијемо што репрезентативнији узорак номинативно-квалификативних јединица којима се у јавном дискурсу именују представници мањинске хомосексуалне групе.⁴ У првој фази прикупљања грађе, бележили смо циљану лексику из тематски одабраних публицистичких текстова, и то из штампаних издања дневних листова *Информер*, *Курир*, *Ало*, *Српски телеграф*, *Блиц*, као и из електронских вести на њиховим интернет-страницама, а спорадично и из других листова из сличног уређивачког и програмског оквира односно са одабраних интернет-портала (нпр. портали десничарских политичких странака и организација: Српски покрет Двери, Српски народни покрет Наши, касније Конзервативни покрет Наши, затим портал Србин инфо и др.). У другој етапи ексцерпције осврнули смо се на употребу пејоратива у сфери хомосексуалности у разговорном јавном дискурсу, при чему смо се определили да овај идиом у раду репрезентујемо коментарима читалаца на прегледане интернет-вести.

У вези са одабиром релевантних извора, превасходно када је посреди узорак из публицистике, треба истаћи да су изабрани листови које одликује специфичан новински језик и стил, те који се могу сматрати репрезентативним примерима тзв. жуте штампе. Текстови у овим гласилима углавном не претендују да имају информативни карактер, већ да својим сензационалним садржајем подстакну интересовање шире читалачке публике и обезбеде већи тираж. Очекивали смо да ће новински чланци у листовима овога типа бити богат извор за ексцерпирање лексема негативне експресивне тоналности чији је денотат ЛГБТ особа будући да је циљ њихових аутора да побуде пажњу читалаца и утичу на формирање јавног мњења о појединим личностима из света политике, музике, филма, спорта и сл. Приликом прегледања штампе освртали смо се на текстове у којима долазе до изражаја опозиције ми–они, добро–лоше, пожељно–непожељно, односно, у којима је осликана намера новинара и уредништва да фаворизују хетеросексуалност, која се концептуализује као пожељна и пропагира као афирмативна, у спречи са српском националном припадношћу, православном вером, патријархалним, породичним вредностима (исп. Јовановић 2018: 12). При томе је било очекивано да ће новински садржаји овога

⁴ У то време циљану лексику почели смо прикупљати за потребе истраживања мотивисаног темом међународне научне конференције *Језик, књижевност маргинализација*, која је одржана 2014. г. у организацији Филозофског факултета Универзитета у Нишу. Том приликом излагали смо реферат на тему „Пејоративи у именовану припадника неких друштвених група у српском језику”.

типа узроковати и различите реакције читалачке публике, услед чега ће доћи до изражаја поларизација која постоји унутар друштвене заједнице и супротни ставови њених чланова у вези са питањима из сфере сексуалне оријентације и права хомосексуалаца.

2.2. Резултати лексичко-семантичке и творбене анализе

Семантичка анализа прикупљених лексема показује да су погрдно именоване и апострофирање ЛГБТ особа, тј. пејорација на основу сексуалне оријентације, углавном усмерени према особама хомосексуалне оријентације, и то далеко чешће према мушкарцима.⁵ О томе сведочи чак 40 регистрованих номинационих јединица којима се на презрив, дискриминаторан начин реферише на мушку особу хомосексуалног опредељења. Оне су веома разноврсне, како са семантичког тако и са дериватолошког становишта и умногоме потврђују полазне хипотезе које се тичу творбених карактеристика погрдних назива за хомосексуалце. Махом су посреди жаргонизми и околионализми мотивисани вулгарним називима за задњицу и међу њима је највише изведеница добијених суфиксацијом творбене основе лексема којима се именују делови тела: *буљар*, *буљаш*, *буљарош*, *буљатор* (< буља), *гузатор*, *гузичар*, *нагузар* (< гуз(а)/гуз(а)ца), *дупетар* (< дупе), *задњичар* (< задњица), али бележимо и бројне сложене, деривирани у процесу композиције и сложено-суфиксалне творбе (исп. Клајн 2002). У њиховом саставу, осим вулгарних назива за делове тела – препознајемо и одговарајући глагол, чијом комбинацијом са именичком основном настају експресивне лексеме изразито презриве тоналности, којима се алудира на хомосексуални однос: *гузодавац*, *гузоловац*, *гузољуб*, *дајгуз*, *јебигуз*, *дупедавац*, *дупејебац*, *карољуб*, *китоловац*, *чмарољуб*. Сличну вулгарно-погрдну асоцијативну везу илуструју и изведенице *отпозадичар*, *отраглија*, *позадинац*, а алузија на полни чин постоји и код трију метафорички мотивисаних изведеница – *тобџија*, *фурунаш*, *фурунција*, где основинске лексеме означавају предмет чија примарна намена асоцира на активну и пасивну улогу у хомосексуалном односу (*топ*: артиљеријско оруђе → *избацује* муницију; *фуруна*: пећ у коју се *убацују* дрва за ложење или намирнице за спремање).

Све номинативне јединице у семантичкој сфери ХОМОСЕКСУАЛНА ОРИЕНТАЦИЈА које бележи наш корпус имају негативну конотацију, али се међусобно разликују у погледу степена погрдног значења које реализују, а оно варира од подругљиво-шаливе експресивне тоналности до високог степена пејоративности.

Примери: Ако *će pederi* da nas uvode u Evropu, bolje da čuvamo ovse; *Pederčina* ima u svim grupama, i ... predstavljaju ogroman, i iritantan, problem; Nisam imao osnovnu informaciju o njemu, bila je to moja kobna greška jer je bio

⁵ То веома илустративно показује и „Избор из погрдних назива” који се односи на „сексуалне мањине” у истраживању Д. Шипке. Аутор доноси преко 160 погрдних назива за мушкарца хомосексуалца, а само 10-ак лексема негативне експресивне вредности којима се именује женска особа према хомосексуалној оријентацији (Шипка 2011: 354–355).

guzičar; *Topdžija* i *furundžija* – napad odostraga (наслов); Taj ogavni *dupedavac* nije godinama primećivao da postojim u njegovoj blizini; Gade mi se muškarci izdepiliranih nogu. / Misliš gade ti se *karoljubi* izdepilirani; Vozilo je sređeno u pederskom stilu jer je Boškić osvedočena *pederčina* i *dajguz*; Sladak je, zabavan, popularan, lepo izgleda (i zato što mu je stalo do toga da izgleda lepo ne znači da je *derpe*); Ono kada *derpe* zabrani gej paradu!!! (наслов); Auuuu, kršni đetić *otpozadičar*? Auuuu bruke!; Pa sudija je *peder*... platili su mu... on je *otpozadičar*; Možda su ... u pravu kada kažu da nas je šetanje *buljaša* u duginim bojama sve toliko iskvarilo da smo prosto postali loši; Kakve vesti, još kada bi nekoga to interesovalo osim vas novinara *topdžija*, ili ste vi *furundžije*? Alo *pozadinci*, pozovite te nojeve kod vas u kuću i tamo saznajte sve što vas interesuje; Dobar je momak ali je *peško* teško da će uspeti, baš teško; Ezel: Nisam *homić*! ... Glumac poznat kao Ezel tvrdi da nisu tačne priče da je gej; To su lažni profili iza kojih stoje muškarci, uglavnom prikriveni *pešovani*.

У новинским текстовима, и то првенствено у сензационалним насловима на насловним странама дневних листова бележимо углавном две лексеме: *педер* и *геј*, при чему се ова друга јавља и као пејоративна лексема са номинацијом, дакле, именичком вредношћу, али и као придевска, квалификативна компонента – непроменљиви атрибут у именичкој синтагми (*геј брак*, *геј парада*, *геј мушкарац*). Чак ни лексема којима се примарно само именује мушка особа хомосексуалне оријентације – *педер* (< грч. *paiderastia*, педерастичка 'мед. полна, сексуална наклоност мушкараца према мушкарацу', према РСАНУ) није лишена компоненте негативне оцене. Исто важи и за англицизам *геј*, којим се у језику даваоцу, обично без негативне конотације, именује 'истополно оријентисани мушкарац, хомосексуалац' или, ређе, истополно оријентисана жена, лезбијка' (Клајн, Шипка 2007). Нижи степен погрдног значења остварују поједини жаргонизми и лексема карактеристичне за разговорни стил – дискусију на друштвеним мрежама, а добијени су семантичко-морфолошким варирањем примарно неутралних именица *хомосексуалац*, као и неки деривати лексеме *педер*: нпр. *хомић*, *хомос*, *лезбос*, *педеришка*, *петко*, *пешко*, *пешкир*, *пешован*, *дерпе* (последња у низу илуструје творбени модел који је иначе уобичајен за жаргонску комуникацију – инверзија слогова). Изразито висок степен пејорације карактеристичан је за изведенице добијене афиксацијом основе наведених мотивних именица аугментативно-пејоративним суфиксима – нпр. *гејчина*, *педерчина*, као и за вулгарне жаргонизме и околионализме чије је погрдно значење реализовано асоцијативним путем, а у основи семантичке трансформације таквих твореница обично препознајемо синегдоху: нпр. *буљар*, *буљарош*, *буљатор*, *гузатор*, *дупедавац*, *задњичар*.

Творбена анализа неколико десетина регистрованих пејоратива којима се именује мушка особа хомосексуалне оријентације потврђује, дакле, полазну претпоставку о суфиксацији као о најпродуктивнијем начину деривације овог типа лексема. Ипак, лексичко-семантичка анализа посматраних јединица, те увид у мотивну базу изведеница, семантику творбене основе и механизме полисемије који такође омогућавају развијање погрдног значења – показују да

пејорација код суфиксалних деривата не почива увек на семантици творбеног наставка већ често на значењу полазне лексеме, а неретко је погрдно значење настало у садејству семантичких трансформација и деривационих процеса.

Пејоративно значење лексема којима се означавају мушкарци хомосексуалне оријентације заснива се на имплицитним семантичким компонентама – семама колективне експресије,⁶ које не носе информацију о објективним карактеристикама именованог појма (у овом случају особе), већ о начину на који се тај појам евалуира у друштву. Експлицирањем сексуалних афинитета особе приликом избора лексеме којом се та особа именује или апострофира, обично се указује на негативан став и презрив емотивни однос говорника према датој карактеристици. На основу великог броја номинативних јединица којима се у јавном дискурсу, на друштвеним мрежама, па чак и у таблоидној штампи погрдно именују особе на основу њихове сексуалне оријентације – закључујемо да се у систему вредности српске културно-језичке заједнице као посебно негативна особина оцењује сексуална склоност према истом полу. Пејоративи који се користе у именовању, апострофирању и квалификовању особа хомосексуалне оријентације показују да наше друштво гаји извесне предрасуде према хомосексуалцима као мањинској групи, што се у структури лексичког значења може представити евалутивно-емотивним компонентама типа 'лоше је', 'не толерише се', 'не допада ми се', 'не волим' (исп. Ристић 2004, о конотативним компонентама лексичког значења). Тиме се манифестује опозиција ми – они, која сугерише да постоји потреба културне заједнице да се и на нивоу лексике дистанцира од припадника друштвене групе чије особине сматра неприхватљивим.

У вези са лексемом *педер* вредан је пажње и начин на који се усложњава њена полисемантичка структура – јединице којима се примарно именују особе на основу хомосексуалних склоности секундарно функционишу као погрдна имена за особе које не поседују такве склоности. Конотативне семантичке компоненте које у структури лексичког значења носе информацију о негативном колективном вредновању и презривом односу друштвено-језичке заједнице према особама хомосексуалне оријентације – омогућавају и развијање секундарне, метафоричке реализације лексеме *педер*: 'презр. а. хомосексуалац. → б. фиг. безвредна, презрења достојна особа (о мушкарцу)'. Семе колективне експресије представљају имплицитне компоненте појма 'хомосексуалац', а њихово индуковање омогућава пренос имена са 'мушкарца полно наклоњеног другом мушкарцу' на 'безвредног мушкарца достојног презрења'. На основу компоненцијалне анализе примарног садржаја лексеме *педер* стичемо увид у то о којим је конотативним семама реч: ['мушкарац полно наклоњен другом мушкарцу' + 'то је, као што се зна, лоше' + 'не волим хомосексуалце' + 'осећам презир према истополно оријентисаним особама' + 'то показујем тако што употребљавам погрдно име']. Исти метафорички пренос и семантичка трансформација карактеристични су и

⁶ Семе колективне експресије представљају културолошки сегмент, односно афективни слој значења дате лексеме и неретко су носиоци различитих националних културних стереотипа. Посреди су имплицитне, објективно непровериве компоненте лексичког значења које се увек остварују у одређеном контексту (Драгићевић, 2007: 72–73).

за изведенице добијене модификацијом лексеме *педер* суфиксима субјективне оцене – *педерчић*, *педерчина*, о чему такође сведоче бројни примери у корпусу.

Овде, дакле, можемо говорити о сложенем процесу двоструке пејорације: субјекат именованња употребљава јединицу којом се презриво експлицира сексуална оријентација особе приликом номинације човека који се понаша на одређени начин или испољава неке карактерне црте које говорна заједница оцењује као непожељне. Мотивација за погрдно именованње, као што видимо, није хомосексуална оријентација особе, већ негативна оцена коју говорно лице креира о њој на основу одређених духовних особина. Будући да посеже за погрдним називом из сфере сексуалности, субјекат именованња заправо посредно апострофира и омаловажава хомосексуалце као „мање вредне” у односу на остале припаднике друштвене заједнице, а директно вређа конкретног појединца чије понашање сматра лошим, неприхватљивим и осуђује га.

Педер мали, не зна ни да удари како треба!; Он је говнар, *педерчина*, видео сам то малочас; Она misli da je on pošten, hrabar i pametan, a on ispadne fukara, *peder* i govno; E, jeste *pederi*, svi kolko vas ima!; Ja radim svoj posao ... A oni će da otimaju, *pederi* jedni!; Kad zvezda tima postigne gol, viču: „Bravo majstore!”, kad promaši: „Ua, *pederu!*”; Ušao je posle u taj taksi, na zadnje sedište, *pederčina* nije htela da ga primi napred (EK); RUSI IM OČITALI LEKCIJU: Migranti maltretirali Ruskinje (наслов новинског текста) Ovako bi i u Srbiji popili batine kad bi smarali devojke. Nismo mi *pederčići* iz eu pa da ih pustimo da se iživljavaju.

3. Вербална дискриминација ЛГБТ особа у јавном дискурсу. Критичка анализа дискурса

Погрдно, презриво и подругљиво именованње представља само сегмент вербалне агресије којој су изложени припадници ЛГБТ популације. Традиционална лексиколошка анализа погрдних назива за људе на основу сексуалне оријентације, и то, махом, за особе хомосексуалне оријентације, доста говори о колективном систему вредности и друштвеној оцени хомосексуалности у Србији. Ипак, творбена и семантичка анализа пејоратива овог типа који се појављују у новинским текстовима и дискусији међу корисницима друштвених мрежа није била довољна за проучавање утицаја јавног дискурса на креирање и учвршћивање ставова према ЛГБТ особама у Србији. Стога ћемо у наставку рада, методолошкијом критичке анализе дискурса, неке резултате добијене лексичком анализом, покушати да искористимо за тумачење друштвених околности и идеолошких оквира у којима настају прикупљени текстови. Циљ нам је да покушамо у ширем социолошком контексту да сагледамо какав је однос заједнице према припадницима ове групе, и то кроз сагледавање онога што о њеним припадницима говоре различити актери друштвеног и културног живота у Србији. Полазимо од претпоставке да се кроз анализу јавног дискурса о овој теми може из језичког угла сагледати, осветлити и описати један аспект дискриминације припадника ЛГБТ популације, односно њихово етикетирање и стигматизација у јавном простору.

У посебном фокусу су новински текстове у којима се извештава о активностима ЛГБТ заједнице, о догађајима чији су организатори или учесници припадници ове мањинске групе (нпр. Парада поноса); затим вести о друштвено-политичким збивањима која се доводе у везу са положајем и правима ЛГБТ популације (Закон о забрани дискриминације; Закон о родној равноправности и др.); дебате у медијима, емисије и други медијски садржаји који су посвећени овим темама. Интересоваће нас и овде неформална комуникација међу корисницима друштвених мрежа, пре свега о хомосексуалној мањини, те коментари читалаца електронских вести на различитим информативним интернет порталима. Уопште, дакле, анализираћемо различите сфере реализације језика у јавном простору са циљем да испитамо како се вреднују ЛГБТ особе у нашем друштву, али и да, с тим у вези, покажемо да поруке и садржаји који се презентују у јавном дискурсу не служе само да пренесу информацију од пошиљаоца ка примаоцу већ и да репрезентују одређене идеолошке и културне конструкте у датим друштвеним околностима. Идеја је да покажемо како одабир лексичких средстава у информисању о некој појави – у новинским текстовима, телевизијским емисијама, али и у реакцијама политичких представника, културних радника и верских званичника може доприносити да се дискриминаторни ставови у друштвено-културној заједници учвршћују и одржавају.

Истраживачки фокус је и у овом сегменту студије на лексички, као једном од репрезентативних показатеља моћи медија у формирању и обликовању јавног мњења о некој појави, теми, догађају (у нашем случају – о припадницима ЛГБТ популације у Србији). Полазимо од идеје да анализа микроструктуре медијских садржаја (нпр. наслова новинских текстова) може показати како је и колико употреба одређене лексичке јединице релевантна за дати друштвени контекст и обликовање друштвене реалности (исп. Richardson, 2007: 46–47).

3.1. Проширење корпуса за потребе критичке анализе дискурса

Имајући у виду истраживачке циљеве и двојак приступ проблему дискриминације ЛГБТ особа, за потребе овог другог дела истраживања, корпус је проширен целокупним новинским текстовима који су тематски повезани са ЛГБТ особама, као и коментарима читалаца на прегледане вести. Део нове грађе представљају текстови који су прикупљани аутоматски, посредством софтверских алата – (1) апликације BigBoxData и (2) електронског корпуса SrWaC (Serbian Web Corpus). (1) Платформа BigBoxData омогућила нам је: а) претрагу новинских вести и коментара њихових читалаца на званичним страницама портала „Политика”, „Вечерње новости”, „Блиц”, „Данас”, „Информер”, „Б92”, „РТС” и „Ало” на Фејсбуку, и то према задатим кључним речима (нпр. *ЛГБТ, геј, недер, хомосексуалац, парада*)⁷, од децембра 2019. године; као и б) прикупљање крат-

⁷ Број кључних речи за претрагу обухватио је још неколико десетина назива за хомосексуалце, које смо регистровали у претходним фазама истраживања, ишчитавањем дискусија корисника друштвених мрежа, као и прикупљањем грађе из речника жаргона и опсцене лексике. Овде наводимо само неке кључне речи за претрагу, које су дале највећи број резултата.

ких коментара и дискусија корисника друштвене мреже *Твитер*, према кључним речима у виду хештега (*ЛГБТ*, *геј*, *Парада поноса*, *Прајд*, *Еуропрајд Београд*), од марта 2022. године. Овим путем, након ревизије прикупљене грађе,⁸ у корпус за истраживање је уврштено преко 2000 резултата – јединица текста у којима се појављују неке од задатих речи (укључујући и новинске текстове и коментаре читалаца на те вести). (2) Други извор за прикупљање грађе – електронски корпус SrWaC претраживан је према трима задатим упитима – *ЛГБТ*, *геј* и „*недер**”, при чему је последњи омогућио ексцерпцију лексеме у свим облицима, као и прикупљање њених деривата. На тај начин добијено је око 15.000 примера – контекста сачињених од једне или две реченице у којима се појављују тражене јединице.

3.2. Резултати анализе. Дисурзивне праксе.

Грађа показује да се дискриминаторно поступање оличено у вербалној дисфемизацији ЛГБТ особа у српским медијима одвија на два плана, што резултује употребом лексике негативне експресивне обојености у дискусији међу корисницима друштвених мрежа, а све скупа затим утиче на формирање јавног мњења и обликовање друштвене свести о темама у вези са овом мањинском групом. Примарни ниво на коме се осликава вербална дискриминација ЛГБТ особа представља иступање и говорење у јавном простору неколиких актера друштвеног живота – представника десничарских покрета и политичких странака, великодостојника Српске православне цркве и еминентних културних делатника, те естрадних и др. јавних личности које имају друштвени утицај. Други ниво вербалне дискриминације огледа се у медијима који преносе дискриминаторне изјаве, често на сензационалистички, популистички начин будући да садржај поруке и нема информативни већ пре пропагандни, идеолошки карактер.

Ишчитавањем текстова прикупљених са онлајн-портала српских медија увиђамо да политичари који заступају десничарску идеологију, у својим обраћањима и саопштењима повезаним са испитиваном темом, говоре о припадницима ЛГБТ популације у кључу опозиција ми–они, добро–лоше. Мањинска група оцењује се негативно и супротставља већинском делу становништва тако што се приказује као узурпатор колективних вредности. У писаним саопштењима, коментарима на Твитеру, те говорима у разним дебатним емисијама, представници политичке деснице манипулишу афективном лексиком, опонирајући ЛГБТ мањину појмовима традиција, породица, породичне вредности, православна вера/црква и сл. Неретко се експлоатише и опозиција НОРМАЛНО – НЕНОРМАЛНО / ДЕВИЈАНТНО, чиме се имплицира или чак експлицитно истиче да је хомосексуална оријентација болест, а с тим је у вези употре-

⁸ Након прве фазе прегледа избацивани су нпр. коментари добијени сакупљањем грађе са Твитера који не представљају резултате за српски језик, а апликација их је уврстила на основу хештега (#Pride, #LGBT).

ба лексеме *хомосексуализам*⁹ уместо *хомосексуалност*, која развија негативну конотацију из два разлога – најпре отуда што је посреди застарели медицински термин, а затим због творбеног значења које је уобичајено за именичке деривате са суфиксом *-изам* у српском језику. Сва је прилика да се тенденциозном употребом овакве изведенице у јавном дискурсу заправо сугерише да је истополна сексуална оријентација ствар избора, свесно приступање некаквој идеологији (западњачкој, глобалистичкој, опасној – што су такође лексеме фреквентно заступљене у говорима представника десничарских покрета). „Опредељење” за припадност ЛГБТ заједници, у дискурсу конзервативистичких, десничарских политичких субјеката представља опасност и угрожава традиционални систем вредности, српско идентитетско наслеђе, православну веру, а манипулише се и синтагмама *породичне вредности* и *јавни морал*, чије је нарушавање последица „погрешног избора”. Реториком у којој суптилно шаљу поруку да се већинска Србија „мора борити” против онога што није у складу с колективним вредностима, представници деснице сугеришу да мањинска група има статус непријатеља.¹⁰

Анализа лексике у текстовима који преносе изјаве званичника Српске православне цркве углавном потврђује запажања до којих су у истраживањима ставова СПЦ према ЛГБТ особама, и то хомосексуалцима дошли М. Јовановић (Јовановић М. 2008, Јовановић М. 2013, 2014, 2016, 2022) и С. Милинков и К. Павков (2014). У говору црквених великодостојника, вођених православном теологијом и идејом да су монаштво или брак путеви спасења, уочено је да се „хомосексуалност сматра грехом, болешћу или поремећајем” (Milinkov, S., Pavkov, K. 2014: 296); као и да се каткад „третира на амбивалентан начин (волите грешнике, али мрзите грех)”, а каткад се у саопштењима испољава „отворено непријатељство, које се манифестује у интерпретацији хомосексуалности као одступања од закона природе, или као напад на српски народ и морал” (Јовановић М. 2013: 81). Изјаве које подупиру дискриминацију мањинске групе и став нетолеранције у медијима се углавном преносе у одређеним друштвеним околностима, „када се Црква осети испровоцираном” (И., 81), што је обично повезано са временским периодима припреме, организације и одржавања Параде поноса. Судећи по бројности коментара читалаца на такве вести, као и на фреквенцију пејоратива у њима, посебан утицај на креирање друштвене свести и јавног мњења о припадницима ЛГБТ заједнице, могу имати ставови врховног поглавара СПЦ.

⁹ Најзаступљеније значење изведеница са суфиксом *-изам* у српском језику јесте значење политичког или верског учења (нпр. *капитализам*, *колонијализам*, *фашизам*, *большевизам*, *антисемитизам*, *расизам*; *будизам*, *протестантизам*, *хиндуизам*), те научног или филозофског правца (*ничеизам*, *реализам*, *романтизам*, *лиризам*). У далеко мањем броју случајева изведенице означавају начин понашања (*фетишизам*, *авантуризам*), појаву (*магнетизам*), а у лингвистичкој терминологији и порекло односно статус речи – нпр. етимологију или територијалну распрострањеност (*русизам*, *грецизам*, *англицизам*; *дијалектизам*, *покрајинизам*) (Клајн, 2002: 232; Ћорић, 2008: 70).

¹⁰ О концепту *непријатеља* у политичком рекламно-пропагандном жанру на материјалу српског језика в. Слијепчевић, 2016.

Услед ограничења у погледу обима овог рада, у фокусу пажње биће лексика у саопштењу односно изјави двојице патријарха уочи одржавања манифестације Парада поноса 2014. године и Европрајд 2022. године.¹¹ У првом тексту, пренетом у медијима као писано саопштење СПЦ које је потписао почивши патријарх Иринеј, геј парада у Београду квалификује се као „беспризорна”, као „апсурдно парадирање”, и то „шачице суграђана”, а њено одржавање и заштита учесника назива се „понижавањем и гажењем моралних осећања огромне већине човечанства”. Апострофира се, затим, „заслепљеност похотом и егоизмом” припадника ЛГБТ заједнице, хомосексуалност назива „сексуалном (дез)оријентисаношћу” и представља као некакав „стил живљења” који се намеће другима, „нарочито неисквареној деци и неискусној омладини”. Кроз употребу низа лексема негативне експресивне тоналности у описивању хомосексуалне мањине, те њиховим супротстављањем већини, с посебним освртом на децу, омладину (посреди су лексеме које имају изразито позитивну конотацију и афективну вредност), у тексту који потписује врховни поглавар СПЦ на еклатантан начин долази до изражаја опозиција ми–они, ДОБРО–ЛОШЕ, кроз коју се формира колективно мишљење о овој теми у српском јавном дискурсу. Именички синтагматски спојеви *заслепљеност похотом* и *гажење моралних осећања* имплицирају ГРЕХ, који стоји у опозиција према хришћанској врлини, а изједначавање хомосексуалности са грехом је већ уочено као обележје дискурса црквених лица у социолошким студијама о дискриминацији ЛГБТ особа.¹² Коначно, у изјави поводом претходно најављеног отказивања манифестације Европрајд 2022. у Београду, патријарх српски Порфирије о геј паради говори као о „грубом промовисању и наметању политика и идеологија, које имају за циљ да поруше стубове на којима се вековима гради наш идентитет”. О хомосексуалности, слично као у дискурсу десничарских покрета, говори се као о политичком активизму, идеологији коју је неопходно суспрегнути будући да представља „систематско угрожавање свих темељних вредности” на којима почива српски народни идентитет. Опозиција ДОБРО–ЛОШЕ, ПОЖЕЉНО–НЕПОЖЕЉНО, која поларизује друштво и подстиче вербалне дуеле међу корисницима друштвених мрежа и ауторима коментара на вести у којима се преносе делови патријархове изјаве, посебно долази до изражаја његовим супротстављањем „светиња брака и породице” нечему што је „штетно и беспотребно наметнуто”. Експлицитно противљење насиљу и јавном жигосању припадника ЛГБТ групе и учесника Европрајда у језичком смислу стоји у супротности са увођењем концепта зла кроз патријархову изјаву: „Зло се не лечи и не побеђује насиљем”.

Изјаве највиших црквених званичника преносе се у целости или у сегментима путем различитих медија, а њихов садржај затим постаје предмет дебата у телевизијским емисијама, те повод за дискусију на друштвеним мрежама. Бу-

¹¹ Под знацима навода дају се делови изјава двојице патријарха који садрже лексичку високог степена експресивности.

¹² М. Исаковић и Ж. Лазар (2016: 405) констатују да Српска православна црква хомосексуалност сматра грехом, болешћу или поремећајем који се „уз божију помоћ може излечити, те особе истополне сексуалне оријентације потстиче на превазилажење и потискивање својих осећања”.

дући да се ради о ставовима Српске православне цркве, као једне од најутицајнијих институција у друштву, која има важну вишевековну улогу у формирању колективних вредности и идентитета српског народа, афективна, експресивна лексика у саопштењима црквених лица има снажан утицај на обликовање друштвене свести о одређеној теми.¹³ Преношење изјава посредством медија, пре свега телевизије, као најутицајнијег средства масовне комуникације још од своје појаве 30-их година 20. века – има додатну улогу у формирању и обликовању јавног мњења о ЛГБТ особама у Србији (исп. Đorđić, 2019). Будући да је у нашем истраживању сагледавање утицаја које медији имају у формирању друштвених ставова било могуће пратити превасходно кроз коментаре читалаца на порталима, запажа се да су управо вести у којима се преносе ставови кредибилних институција, попут СПЦ, мотивисале садржајне дискусије о темама везаним за положај мањинске ЛГБТ групе. Лексичко-семантичка анализа коментара читалаца на овакве информативне садржаје сугерише да њихово преношење посредством медија нема само функцију информисања већ и учвршћивања ставова традиционалног, конзервативног друштва о испитиваној теми. У прилог оваквом увиду говори и запажање Б. Стевановића да „медији („тематизацијом“) усмеравају пажњу грађана на одређене проблеме и сугеришу им „најважнија“ друштвена питања“, при чему, како аутор истиче, медији „одређују не само *шта* да се мисли, већ и о чему да се размишља“ (Стевановић, 2018: 47).

4. Закључна разматрања

Полазећи од идеје да јавно мњење „представља скуп мишљења и ставова о одређеном друштвеном питању или ситуацији, добијен јавним, политиколошко-комуниколошким процесом, уз активно учешће медија и грађана у његовом креирању“ (Јевтовић, 2003: 52), у раду смо желели да испитамо какав је утицај медија на формирање и учвршћивање друштвених ставова о ЛГБТ особама. Истраживање је конципирано у два сегмента. Први део рада подразумевао је

¹³ О променама у ставовима Српске православне цркве према хомосексуалности у периоду од 2001. до 2021. године в. Jovanović M. 2022. Аутор у овом раду указује и на истраживања која потврђују да је СПЦ рангирана прилично високо на скали поверења грађана Србије у институције, због чега и сам полази од претпоставке да мишљење тј. општи став Цркве о ЛГБТ особама „*ima znatan uticaj na oblikovanje javnog mnjenja*“ (Jovanović M. 2022: 428). Анализа показује извесне промене у ставу СПЦ према истополној оријентацији – од упадљивог игнорисања и ћутања почетком 21. века, преко снажне моралистичке осуде ове друштвене појаве (посебно у периоду организације Параде поноса 2010. године), па до актуелног тренутка, када је Црква „*prihvatila da demonstrira umereniju poziciju prema homoseksualnosti*“ (И., 429). Аутор констатује да, упркос неким променама које се могу идентификовати у односу СПЦ према хомосексуалцима у претходним двама деценијама, а које су делимично условљене динамиком политичких промена у Србији, ипак није било драстичнијег заокрета у општем негативном ставу, тачније није дошло до „*temeljne promene suštinski neblagonaklonog stanovišta pravoslavnih sveštenika i arhijereja prema neheteroseksualnosti*“ (И., 431)

лексичко-семантичку и творбену анализу пејоратива којима се именују особе на основу сексуалне оријентације. Проучавање овог дела лексичког фонда довело нас је до релевантних лингвокултуролошких запажања о језичкој слици света говорника српског језика, о перцепцији мањинске друштвене групе када је посреди испољавање сексуалности, те о предрасудама које се тичу социјалних улога, као и о вредносним ставовима које културно-језичка заједница има према овој мањинској скупини. На основу великог броја синонимних погрдних назива за хомосексуалце, закључили смо да се сексуална склоност према истом полу у нашем друштву оцењује као посебно негативна особина, као и да се такво обележје далеко више замера мушкарцима.

Други део истраживања, заснован на неким методама критичке анализе дискурса, донео је осврт на изјаве кључних актера друштвеног живота када је у питању формирање ставова и обликовање јавног мњења о припадницима мањинске групе у погледу сексуалне оријентације. Анализом је потврђена полазна хипотеза да дискриминаторни ставови према ЛГБТ особама посебно долазе до изражаја у дискурсу представника десничарских политичких покрета, те црквених лица и високих званичника Српске православне цркве. Будући да су посреди ставови који до јавности долазе посредством медија, утврђено је да медијски текстови посвећени овим темама не служе само да пренесе информацију од пошиљаоца ка примаоцу већ и да репрезентују идеолошко-вредности систем и да могу доприносити дисфемизацији мањинске групе, њеној вербалној дискриминацији, те стигматизацији и етикетирању њених чланова. Утицај на јавно мњење нарочито је велики када се дискриминаторни медијски садржаји преносе у високотиражној таблоидној штампи, на насловним страницама дневних новина, и то обично на сензационалан и популистички начин.

Литература

- Dobrić-Brankov, T. (2012). *Diskriminacija i nasilje na osnovu seksualne orijentacije u okviru vršnjačkih grupa (analiza i interpretacija rezultata istraživanja drugih autora o problemima nasilja i diskriminacije nad LGBT osobama u period aktivnog školovanja)*. Beograd: Labris.
- Dorđić, I. (2019). Uticaj televizije na informisanje i kreiranje javnog mnjenja, *Zbornik radova Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sadu*, 34/7, <http://www.ftn.uns.ac.rs/ojs/index.php/zbornik/article/view/448/354>.
- Драгићевић, Р. (2007). *Лексикологија српског језика*, Београд: Завод за уџбенике.
- Isaković M., Ž. Lazar. (2016). Problem diskriminacije LGBT populacije u Srbiji, *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, knjiga XLI/2, 397–413.
- Јевтовић, З. (2003). *Јавно мњење и политика*, Београд: Академија лепих уметности и Центар за савремену журналистику.
- Јовановић, Ј. (2021). Пејоративи у номинацији човека у српском језику, *Јужнословенски филолог* LXXVIII/1, стр. 127–162.

- Јовановић, Ј. (2018). *Лексика погрдног значења у именовану човека у српском језику*. Необјављена докторска дисертација, Београд: Филолошки факултет.
- Јовановић, Ј. (2014). Пејоративи у именовану припадника неких друштвених група у српском језику, у: Весна Лопичић, Биљана Мишић Илић (ур.), *Зборник са научне конференције Језик, књижевност, маргинализација*, стр. 143–157, Ниш: Филозофски факултет.
- Jovanović, M. (2022). Homoseksualnost i Srpska pravoslavna crkva: transformacije odnosa u poslednjih 20 godina, *Sociologija*, Vol LXIV/3, 428–453.
- Jovanović, M. (2016). *Identitet, religioznost, seksualnost: problem identiteta religioznih LGBT osoba*. Novi Sad: Mediterran Publishing.
- Jovanović, M. (2014). О истраживанју религиозних неheteroseksualaca у Србији. У: Ђорђевић, Д. В. и Petrović, Ј. (прир.) *Прочавање друштвених појава: методолошка разматрања*. Ниш: Филозофски факултет; Машички факултет (159–175).
- Jovanović, M. (2013). Silence or Condemnation: the Orthodox Church on Homosexuality in Serbia. *Družboslovne rasprave*, XXIX (73): 79–95.
- Јовановић, М. (2005). Хомосексуалци у Србији: између предрасуда и прихватања. У: Д. Жунић (ур.) *Права мањина*, Ниш: Одбор за грађанску иницијативу, стр. 191–207.
- Јовановић, М. (2008). Религиозни Queer-ови: студија пет случајева, *Теме* 32(2), стр. 329–356.
- Клајн, И. (2002), *Творба речи у савременом српском језику. Први део, Слагање и префиксација*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства – Институт за српски језик САНУ – Матица српска.
- Клајн, И. (2003). *Творба речи у савременом српском језику. Други део, Суфиксација и конверзија*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства – Институт за српски језик САНУ – Матица српска.
- Клајн, И., М. Шипка (2007), *Велики речник страних речи и израза*, Прометеј, Нови Сад.
- Milinkov, S., K. Pavkov (2014). Uticaj Srpske pravoslavne crkve na kreiranje medijske slike LGBT populacije u Srbiji. U: *Uloga medija u normalizaciji odnosa na Zapadnom Balkanu*. Novi Sad: Filozofski fakultet, CIRPD, str. 289–307.
- Ристић, С. (2004). *Експресивна лексика у српском језику*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Стевановић, Б. (2018). Улога јавности и јавног мњења у демократској комуникацији: претпоставке и противречности, *Годишњак за социологију*, XIV/21, стр. 35–52.
- Слијепчевић, С. (2016). Концепт *непријатеља* у политичком рекламном-пропагандном жанру на материјалу српског језика, *Научни састанак слависта у Вукове дане* 45/1, 419–428.
- Richardson, J. E. (2007). *Analysing Newspapers: An Approach from Critical Discourse Analysis*, Basingstoke – New York: Palgrave Macmillan.
- Ћорић, Б. (2008). *Творба именица у српском језику (одабране теме)*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност.
- Шипка, Д. (2011). *Речник опцених речи и израза*, Нови Сад: Прометеј – Београд: Корнет.
- Fairclough, N. (1995). *Media Discourse*, London: Edward Arnold.

Jovana Jovanović

**THE POWER OF THE VOCABULARY OF MEDIA DISCOURSE
IN CREATING AND STRENGTHENING ATTITUDES
TOWARDS MINORITY GROUPS (THE EXAMPLE OF VERBAL
DISCRIMINATION OF THE LGBT MALE PERSONS)**

The paper analyzes derogatory names for LGBT persons from the lexical-semantic and linguacultural aspects, with a special focus on pejoratives referring to male persons of the homosexual orientation in the Serbian language. Then, through the analysis of the public discourse about this minority group – both through the study of newspaper texts and official announcements of social actors in the media, as well as by looking at the lexical features of communication among social network users on this topic – the different levels of verbal discrimination that the LGBT persons in Serbia are exposed to are shown. The goal is to demonstrate the power of the media in creating and strengthening ideological and discriminatory attitudes in society, using the example of the expressive lexicon that is represented in public discourse and refers to members of this minority group.

j.jovanovic85@gmail.com